

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. X 2

Fylke: Vest-Agder

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Spangereid.

Emne: Transport av høy.

Bygdelag: Spangereid

Oppskr. av: Olav Jørgen Gahre

Gard: Gsare

(adresse): Spangereid

G.nr. 155. Br.nr. 16.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *delvis.*

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Spørsmål 1.	SVAR
<p>Her er ikke husmannsplasser i herredet. Gårdsbu- er små. De har bare fra 1 optil 3-4 kyr. Arealet kan derfor variere fra 5-6 dekar optil 25-30-bokar. Her er ikke noe utmark slåtte. Folk som ikke har hest pleier som oftest å leie naboen til å kjøre høyet hjem når høyet ligger på litt lenger fra hus. Var det helt ned hus ca-100 meter eller så pleier de som ikke har hest å bære det inn.</p>	<p><u>Sp. 2.</u> Noe utløse har ikke folk her i krets. Høyet legges rett inn i høyloa når det er tørt. Endel høybering forekommer både nu og særlig for tiden. Når høyet bæres inn bruker en et taug som kalles "byretaug". Det var helst basteaug de brukte for tiden. Senne og nu brukes nye manilla eller grasstaug. Byretauget pleide de legge ut på vollen omrent slik: Denne ende er tauget fuktet til en "hegø" som en bruker å dra tauget gjennom når en knespi byr i summen. Tidligere arbeides mest av av eiketre eller eikar som ikke er tykkere eller et rind- skaff. Den bygges slik i elipseform og der slås</p>

³⁾ Kalles også av
enkelt
"byretaug".

en spiker der sket kjøpes. Dia melken i hegda kan vare ca. 10-15 cm. Når de skulle legge på hij på byretaget på høy vollen, pleide de først å "kjemme" høyet. Der gikk i alminnelighet skjemmer på en høybyre. Kjemminga går for sig på den måten at de brukte en høyriis raket en passende mengde hij sammen. Bredde ut litt i det så det ikke var for store kladder men høyet skulle henge godt sammen og så la en hij et på tauget. Når byra var ferdig klev den kneppet. Bøa drar byretaget gjennom hegda. Og bærer skal da ta den på ryggen. Bæeren setter sig på marka og stikker legge armer inn mellom byretaget og høyet. For å reise sig må han ha en av arbeidsfolkene på vollen til å hjelpe sig når han skal reise sig. Vedk. står rett foran drar i tauget over skuldrene til bæeren får reist sig og når han så bærer hij byra erin på lóa holder han tauget stramt over skuldrene, helst den høyre.

- Bama pleier oftest å vare med å hjelpe til i hijvinge. Arbeidet består i å trø lasset, rende hij på vollen. o. l.

Spørsmål 3. Høet kjøres høyet alltid hjem om sommeren.

Spørsmål 4.

De aller fleste bruker langkjere med akjel når de kjører hjem høyet. I dag lig tale kalles den for højsled. Højsleden pleier å ha en aln lengde av ³/₄ meter. Endel bruker den noe kortere eller lengere. Budder på sleden bli den samme som mellom hjula. ca. 0,8 meter.

Emne m. 1.

Emne: Transport av høy
opskrift av: Daa Jael Gahr.
adresse: Spangereid.

Fylke: Vest-Agder.

Herad: Spangereid

Bygd: —

Gard: Gare

Gr. m. 155 - Br. m. 16

Spisemål. 4. - (Forts.)

Oppå høgsliden plasser de noe som de kaller en "høytromm". Det er nærmest en grind som er arbeidet av spiler for å holde høyet inne på sleden. Høytromma er så lang som sleden. Høyden på sidene pleier være litt høyere enn hjulene og foran og bak er den noe høyere en sidene ca 30 centimeter eller så. Det er for å kunne lesse mer på lasset.

Når høyet rartørt på vollen blei det rakt sammen i lange ruster. En kjørte så med hest og høgslide ut på vollen langs set sammen ragede høg og en begynner så å lesse på. Det gjøres på den måten at en bruker en høg gaffel og kaster op i høytromma. En har også en person oppe på lasset som skal hio lasset for at en skal få mest på. Det kalles med et dialekt ord her for "å stappe lasset". En bruker gjerne en gutt til dette arbeide i de familier som har barn. I andre tilfeller bruker en en mann eller en annen person som er med på høgvollen. En kan bruke både menn og kvinner, men det er dog mest bruk å ha mannfolk til dette arbeide. Kvinnfolkene brukes mest til å kaste høg på vollen. Når en så hadde fått så mye høg på lasset som en skulde ha i tromma; skulde høylasset

"Knyppes" med et tang over. Tangen var gjerne festet bak på sleden og blei knytt framover. En brukar 2 tang et på hver side og bant dem skrant rundt hver skjok så høysleen. Tang lunkes både av bast, manilla eller grass tang. Heilasset blir så kjørt hjem og kastet inn på høyløa. Under høringen kjem pleier gjerne den den hører hesten sitte på lasset, dersom ulien ikke er for stykk og lasset for stort. Der er ikke noe spesielt med det siste lass som blir kjørt inn hvor storeleien angår. Det avhender av hvor mye det var igjen på vollen. Men når det siste lass blir kjørt av vollen pleier de rakte godt reint og gå alt med sig. Når folk var ute på vollen og raket høg sammen var der en ting de la særlig merke til. Dersom 2 som raket høg under arbeidet kom sammen slik at røkene berørt hver andre var det et godt tegn på at de vilde komme sammen neste sommer og rakte høg på vollen.

Om selve høypålesingen ute på højrallen har foregått en ikke så liten forandring de senere år. For ca 30 år siden pleide de fleste bare å bruke en alminnelig høyslede, samme slag som den som er nevnt foran, men uten "høytrom". Højet blev lagt på sleen med å "kjemme" det med en ring. På et slikt lass kunde de bare gå halv så mye som når de brukte høytrom. Det var også adskillig mer arbeid med å lesse på en slede uten "trom". Alt højet måtte kjemmes først og blåste det mye var det verre å gå højet til å ligge på lasset. Høytromma har særlig tatt sig op her på gården og i kutsen i årene 1920-30. Det samme gjelder også bruk av høg gaffel. Den har næsten fulgt utviklingen sammen med bruk av høytromma. Når de lesset på "kjemmer" på

Emmel.

Emme: Transport av høy.
 Opstift av: Olav Jøel Galne.
 adresse: Spangereid

Fylke: Vest-Agder.
 Herad: Spangereid
 Bygdelay: Spangereid Krets
 Gård: Gars
 G. nr. 155. B. nr. 16.

høylasset brukte de hendene og la høykjemma
 på med. Da de gikk over til høytrom bruk-
 tes det å bruke høgaffel i kaste høyet opp
 i tvomma med. Det kan i denne forbindelse
 opplys at min far var den første som tok høy-
 krum og høgaffel i bruk her på gården.
 Det var omkring år 1910.
 Man brukte bare en hest for høyslede.

Spisemål 5.

Dette forhold er ikke aktuelt på våre kanter da
 der ikke er noe fetteslakte.

Spisemål 6.

Alt høy kjøres hjem på sommeren.